

Bernardo

ATXAGA

DEBAIKOAK

marrazkiak: marta cárdenas

Obabakoak

Obra honen edozein erreproduzio modu, banaketa, komunikazio publiko edo aldaketa egiteko, nahitaezkoa da jabeen baimena, legeak aurrez ikusitako salbuespenezko kasuetan salbu. Obra honen zatiren bat fotokopiatu edo eskaneatu nahi baduzu, jo CEDROra (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org).

Edizio lana:

Inazio Mujika Iraola

Azala eta barruko ilustrazioak:

Marta Cárdenas

Liburuaren diseinua:

Jose Agustin Iturri eta Asier Beltza

Maketazioa:

Pepi Aizpuru eta Eider Arzak

© Bernardo Atxaga

© Ilustrazioak: Marta Cárdenas

© EREIN. Donostia 2013

ISBN: 978-84-9746-846-6

L. G.: S. S. - 854/2013

EREIN Argitaletxea. Tolosa Etorbidea 107

20018 Donostia

T 943 218 300 F 943 218 311

e-mail: erein@erein.com

www.erein.com

Inprimatzailea: Gertu

Zubillaga industrialdea, 9

20560 Oñati, Gipuzkoa

T 943 783 309 F 943 783 133

e-mail: gertu@gertu.net

www.gertu.net

∞ Obabakoak ∞

Bernardo Atxaga

Ilustrazioak: Marta Cárdenas

Hogeita bosgarren urteurreneko edizioa.

erein

...começam aqui a aparecer os livros,
folhas às vezes tão efémeras como as das árvores,
e não tendo como elas o encanto do verde,
do murmúrio e da sombra.

EÇA DE QUEIROZ, *Cartas de Inglaterra*

CAMILO LIZARDI ERRETORE JAUNAREN ETXEAN AURKITUTAKO GUTUNAREN AZALPENA

Izkribuak hamaika orrialde ditu, holandarra deitzen den tamainakoak, eta soilik alde batetik daude idatziak. Gehientsuenek, zeuden sotoaren hezetasuna dela medio, ezabaturik daukate goi-parteko zenbait lerro, eta lehendabizikoa, urte guzti horietan lurra ukituz egon delarik, irakurtezina bihurtu duten mantxez beteta dago. Datarik ez daraman arren, erretorearen gutuna mila bederatzehun eta hirukoa bide da; izanez ere, Obaba herrian hiru urte daramala adierazten du sinadura aurretik erredaktaturiko agurrean eta Camilo Lizardi –hala dio behintzat egun erretore denak– mendearen hasierarekin batera egin zen bailara horretako herrixka eta auzo guztien kargu. Ohiturak edo izaera sobera urduri batek bihurrituriko grafia barrokoak, eta baita arazoari ematen dion tratamenduak ere, azkeneko honek bereziki, eskola apartekoa adierazten dute, orduko apaizgoan ohi zena baino askozaz ere aberatsagoa; Jesusen lagunak ikastetxeetakoa, apika. Gutunak ikaskide izandako bati zuzendutakoa dirudi, baina ezin da jakin, izkribuaren aipatu egoeragatik, haren izen eta gorabeherarik; are gutxiago sekula bidalia izan ez zelarik. Sumatzen da, halere, Lizardiren laguna ez ezik, nolabaiteko autoritatez jantzitako elizgizona ere izan behar zuela; gutunak, hain zuzen, eta gai bezala hartutako gertaeraren esplikazioekin

batera, aitormen kutsu bat dauka, kontseilu edota gupida bila le-
torkeen gizon erori baten zapore betiere mikatza.

Aurreneko orrialdean, irakurri ahal den apurraren arabera be-
daio, erretoreak bere pesadunbrea –hitz hau garden ageri da bos-
garren lerroari dagokion tokian– azaltzen dio lagunari. Geruxeago,
osorik dagoen zati batean, “naastaturic eta Jaincoac escu jarri diz-
quion tresnaz irabaci ecin dezaqueen proba baten aurrean” sentitzen
dela esaten du. Jada bigarren orrialdean, eta aitzinsolas modura
oraindik, hitzez hitz eta orduko ortografia ahal neurrian errespetatuz
transkribatzen dudan erreflexio hau dator:

«Edocean astronomia liburutan aurqui cezaqueagu, ene lagun
maitea, vicitzaren gañean egiña izan den metaphoraric zucene-
netacoa. Gure univertsoa –ciotec Laplaceren discipuluac– espa-
cio infinitoan bacar bacarric cebillen bola erraldoi baten leer-
quetarequin jaio cen. Arrezquero, ala izarrac nola planetac edo
asteroideac, leen materia bera cirenac, urruntzen ari dira elca-
rrengandic, urruntzen ere, astapen pundu artatic. Eta gañera, gue-
roz aundiagoa da pusqueta bacoitzac bere iesean daraman abia-
dura. Monradec itzal-arrasto bat bezala icendatzen duen adiña bi
bider ere pasata daucagunoc, melanconia tanta batez beguiratzen
cieagu cientziac oi duen laconismoz escribitutaco lerro oriei. Ez
baitugu, atzecaldera erreparatzean, garai batean gurequin bat
eguinda cegoen munduric icusten. Falta zaizquiguc, exempli gra-
tia, beñ, dandai jarri giñeneraco, aldamenen sentitu izan gue-
nituen arnasac. Neri beintzat falta zaizquidac: orain amabost
urte il citzaidaquean ama; duela bi, nerequin vici cen arreba. Ba
dituc ogeitamar urte anaia gaztea ultramarrera joan cela. Eta i
erorri, ene lagun maitea, urrun ago; ireganaco premia secula
baño latzagoa den sasoi onetan, urrun ago».

Oso txukun iraun ez duten aipamen biblikoak datoz gero,
Sion-etik erbestera beharrean gertatu zen herriarekikoak gehienak,
eta hirugarren orrialdean sartzen denarekin batera gutunaren gaiari
heltzen dio; ez, ordea, une haietan nozitzen zituen malurrak lehe-
nago aipatu gabe:

«...vicitzaren atzaparrac eraso eguiten digutela ic badaquic; eta ez ote bere indarra eta seta costaldeco lurrari, arcaitz gorriari, zati chiquiac, arri chincharrac, ostutzen dizquion ichasoarenac? Baña desbideratzen ari nauc, eta asia egongo aiz dagoeneco quezcatzen; cer suertatzen zaio Lizardi zaarrari olaiñ lanturos mintzatzeco, gal-detuco dioc eure buruari. Ecen bazequiat, ondo acordatzen zaidac eta, cein griña vicico guizasemea aicen, eta cein guchi maite duan luzamendutan ibiltzea. Baña acordatu adi, ire partez, nola gustatzen citzaidan erretorica, eta barca eguiac. Ba nijoac, beraz, gutun onen jatorrian dauden guertaeren berri ematera. Izan ezac pacientzia santua, eta entzun eguioc arretaz, luce jarduten banaiz ere, Jaincoaren cristau umilloni. Eta eduqui ezac, betiere, Ecclesiastés-eco oiu ura gogoan: Vae soli! Bai, chit zorte zacarra duc bacarric dagoenarena, eta are tamalgarriagoa, abuztuco eguzquiac millaca eta millaca erne dituen elcho oiec bezala, ecin alchaz, indargue, dabillenarena. Eta besteric gabe equiten cioat aguindutacoari.

Orain sei illabete, ilbeltzan, mutico bat, amaica urte cituena bera, mendian izcutatu uen; betico, orain daquigunez. Javier –ecen gure santu aundiaren icena baitceraman– noiznai echetic aldeguiten dutenetacoa guenian, baña ez dezaqueala pentsa bere iesac guc denoc, zaputzaren poderioz edo, eguin oi ditugun moducoac cirenic; gogoan izango duc, nosqui, bioc alcar artuta artasoro batean gaua pasa guenuenecoa, eta dena maisu berriaren icaraz guenbiltzalaco... baña, esaten diat, Javierren cer-nolacoac ez ituen arruntac. Eche propioric gabecoa celaco, alde batetic, sasicoa, emen erabiltzen den icenez esateco. Aita ezagutu ez zuelaric, ama ume gorritan il citzaioquean, eta ostatuan –bere sortzaille ezcutuacoac bidaltzen cituen duro cillarrezcoen truc, vox populi dixit– eduquitzen ciaten gaisoa. Zacurrac, ic ederqui daquic, antziña batean izan diren otsoa burura etortzen zaienean, nagusiaren babesa utzi eta basoan barrena, guc senti ecin dezaquegun ots bati seguica-edo, abiatzen dituc. Bada, sena berdiña eracusten cian gure muticoac: cegoen famelia orretan odolac betiere aguindu oi duen maitasunic ecin aurquituz, escapa eguiten cichien, egun bateraco sarritan, aste osoraco cenbaitetan. Íñor guchic sufritzen cian orrequin; eguia esateco, eta nitaz aparte, ostatu berean apopillo egoten cen Matias gracia zuen

agure batec bacarric. Etorrico da, bai, gosetzean, ara emen bere guraso ordecoei –liburu gabeciari ainbeste bider laguntzen dion bestialismoaz– sortzen citzaien ondorengo comentario bacarra. Azqueneco aldian bai, ainbat atera uen, joan cen egunetic beste amar pasata ceudelaric, Javierren billa. Esan diadan bezala, sei illabetezco aspaldian falta zaiguc; etzeoc, beraz, esperantzatic.

Eguizac contu, orain, gure umeteriaren biotz shamurretan eta, Jaincoaren bildots garbiac diren partez, gorde izaten duten inucentziaz. Obaban dauzcagunac corrica batean cebiltzac goiz eta arratsalde, ecen, elizari amaica vuelta eman ezquero murrutic cintzilica dagoen gargola cantatzen asico zaiela uste baitute; eta olacoric secula suertatzen ez den arren, berac, ilusioa galdu bearrean, gaizqui contatuari ala lasterregui edo motelegui ibiltzeari bota culpac eta amaica vuelta oriec emateari equiten ciotec ostera. Orien artean bein ere ecin icusi, ordea, Javierric. Ecin icusi or, eta ecin icusi uda partean ieri eguitera edo chorien cabien billa joaten diren muticoen artean. Aushe duc, ene lagun maitea, ume guizajo orren beste alde: ceucan bacardadea. Berecia uen, izaqueraz bezala gorputzaz; colore erabat zurbillecoa izanic, aurpeguia ichusitzen cion oriñ batez inguratua cichaucan beguitarte. Icusten nuen bacoitzean, bere tanquera illunac uquituta».

Hola bukatzen da laugarren orrialdea. Hurrengo, bosgarrena, erdi usteldua dago, eta lizundura kentzen saiatu naizen arren, errainu urdinxka huts batzuk bezala gelditu dira parte horretako hitz gehienak. Ulertzen ditudanen arabera, badirudi Camilo Lizardi erretore jauna, oroitzapenen eraginez-edo, hasierako pentsakizun etsietara eman dela berriro. Esate baterako, “chirrina-pantica” deitu zomorroa aipatzen du zazpigarren lerroari dagokion tokian. Begiratu dudan entziklopediak, xehetasun teknikoak eman ondoren, hau zioen: izadiak ez du, oro har, krudeltasunik ezagutzen. Animalia bategosea asetzeko hil beharra daukanean, minik gabe, harrapatu duenari sufrimendurik jasanarazi gabe, burutzen du ekintza. Baina badira salbuespenak, arestian definitu dugun txirrina-pantika partean. Intsektu honek poliki-poliki, bizirik dauden bitartean, amonru biziz, jaten ditu bere biktimak. Honaino entziklopediak dioena.

Ez litzateke harritzekoa izango Lizardik, mutikoaren zortea go-goan, bizitza intsektu horrekin alderatu nahi izatea. Baina, dena den, hauek ez dira neure kolkotik atera ditudan erreflexioak baino. Jarrai dezagun, bosgarren orrialdearen zati irakurgarrian, erretoreak zinez zioenarekin:

«...baña ez pentsa, lagun maitea, emen isuri dudana baño gueyo eguin ez nuenic. Bisitatzen nian aalmena neucan guztietan, eta etortzen citzaizquidan itz alaienac esaten nichizquioan. Alferric uen dena, ordea.

Contua duc, muticoa izcutatu eta andic illabete batera, marchoco leen igandez oquer ez banago, basurde zuri bat azaldu cela erriaren cale bacarretic barrena. Iragan egunetaco edurraren ondaquinez jostatzen ari ciren ume batzuengana jo omen cian, eta anche gueratu omen uen, beguira, lasai oso, arriscuaren centzuric ez duen aur bat bezalashé...».

Hemen du amaiera bosgarren orrialdeak. Seigarreneko lehen hiru lerroak ere ezabatuak daude. Eta honela segitzen du gero:

«... badaquic nolacoa den emengo jendea. Ez dic animalia maitatzen, eta gauza bera uque, ene iritziraco, biotz chit legorrecoa dela esatea; ecen, izatecotan, ez al litzaque maitasuna, ontzico ur guztia gacitzen duen gatz coscorraren guisa, lecu denetaraño irichi bear? Ni Obabara allegatu nintzenetic guchira, colore bicitaco chori bat azaldu uen, galduta nonbait, elizaco campandorrear. Seguru asco ichasotic cichatorren, eta an nichoan ni, leiotic beguira, piztiaren etorrera ceru onaren señale modura gozatuz, eta or non agertzen diren errico bizpairu guizon bere pistoizco escopetac pronto cituztela... chori gaisoa chirchillatua zichoan nic ecer esateco beta artu baño leen. Olacoxeac dittuc emengo cristauac, ez ditec antz aundiric gure Francisco santuarequin.

Bada, basurdearequin ere berdiñ jocatu ciaten. Echeco leiotic gueyenac, cale erditic atrebituenac, tiroca asi ituen; bai zauritu ere. Izugarrizco currincac eguiñez joan omen uen ordura arte paque paquean ibillitaco animalia. Colore zuri bichicoa cenez eiztariei are eta

zorroztuago jarri cichaizquien ortzac, eta seguituan abiatu ituen atzetico. Gau artan bertan, utsean etorri eta ostatuan erroncan ari cirelaric, an apopillo cegoen Matias agureac onaco itzoc bota omen cizquian:

–Gaizqui ari zarete, bera onean etorri eta zuec tiroca artu: Etorrico dittuc ordañac.

Gogoan izango duc aurrerago ere aipatutaco Matias orrena. Esaten nianez agure au guenian Javier cenarequin mintzatzeco gai cen bacarra. Bata cein bestea isillac izanic, ushatu eguiten cizquiaten mututasunac elcarrequin ceudenean. Bada, eiztari jendeari cera demostratu nai izan cichoan: mendian izcutatutaco muticoa ez cegoela illa, baicic eta basurde biurturic seguitzen zuela munduan. Errian azaldutaco animalia ura cela Javier. Guztiac icusi zutela bere colorea eta mutur gañean ceucan oriña; baita cein lasai sartu cen plazan ere. Eta ia ez al cen Javier ura, basurdea egun artan bertan bezalache, jostatzen cebiltzan umeei beguira egoten. Eiztariac basurdearen oriñarena cela-eta, discusioan asi omen ituen, agurearequin estraña, elcarren artean guero, eta ic esango didac ce jende clase den au, umea basurde biurtzearenari casoric eguin gabe, oriñ baten gorabeerarequin erdi borrocan asten dena... erri orietan, beroa gordez seguitzen duten ildaco izarrac bezala, sinesqueriac indar aundia dic, eta agureac...»

Seigarren orrialdea nahiko erasana dago. Hamar lerrotan bantzen diren hitzetatik *icusi* eta *ziquiña* soilik uler daitezke. Basurde zuriaren inguruan gertatu ziren aurrenekoak ezin ditzakegu, beraz, jakin. Bai, aldiz, gerokoak, ezen, orrialde honen beste zatia nola zazpigarrena ederki ulertzeko moduan kontserbatzen baitira.

«...azaldu uen berriro, gauez oraingoan, eta Obabaco plazatic eun metrora dagoen baserrira isil-isillic joan eta ateari colpeca eta ozcaca egon uen ia ordu betez. Echeacoac garraaisica, macacorro batean, asi ituen ortaraco gauza izan cirenean, eta nic neronec ere entzun nizquian –eta contu eguizac tontor batean eta naico urruti dagoela erretorechea–. Animaliei guizonaren barruan baño ez dauden potentziac eranstea cilegui balitz, basurde zuria vorondate criminalac

aguinduta cetorrela esango niaque. Sartzeric ez ceucala icasi zuenean, ushar eguiten ibilli uen baratzan, eta galera orrequin conformatu bide ez celaric, bi abere il cizquian basorantz iesi joan aurretic. Suspertu eguin ituen orduan eiztarien griñac, eta ez orienac bacarric; baita ordura arte iñolaco escopetaric artu gabe ceuden maquiña batenac ere. Contra jardun cian, oi zuenez, Matias agureac. Holaxe esanez:

–Gaizqui ari zarete. Utzi basurde ori paquean! Zabiltzaten modura gaiztotzea besteric ez duzue lortuco! Cer eguin dizue Javierrec!

–Demonio babua, ago isillic –erantzun omen cichioten–; ez al duc bart eguin duena icusi?

Contu eguizac emen pobrecia latza daucala jendeac; zapata berriac erosteco sasoiá etortzen zaienean, bi egunetic bein jateari equiten ciotec, aín ibiltzen dittuc estu. Onetic ateratzeco moducoac izan ituen, emengo neurritan beintzat, basurdeac eguindaco calteac. Jendeac agurearen aurrean artu zuen joera ez zaic arrigarria guertatu bear.

Baña Matiasec ere bacizquian bere arrazoiac:

–Eta zuec ez al zarete cein echeri eraso dion conturatzen? Ez al zarete jende orrec Javierri ematen cizquion jipoyez acordatzen?

Esaten zuenac bazian centzuric; baserri ortacoac, guerra sasoietan ere –eta ene aurretic emen serbitu zuen apaizac esan cichian au–, bere gogortasunagatic nabarmentzen omen ituen. Ostatura etorri eta pisca bat piztutacoan aulenarequin sosegatzen cirela ere erri onetaco edonorc zequic; besteric ez bazuten, muticoari zaplztacoac emanaz. Baña ba al cegoen, egon al citequean arremanic bi gaucen artean, ara emen neure buruari eguiten nion galdera. Ba al neucan arrazoiric agureac cioena ez onartzeco? Obaban ascotan entzun dudan ipuin zaar batean alaba batec ola galdetzen cioc bere aita gaiztoari: “zuc bein ere pentsatu al duzu ill zinezquenic?”. Eta ori gertatzea oso zalla dela erantzuten dic galdetuac, ezen “nic anai bat ceucanat alaco menditan, leoi bezala dabillena. Leoi orren barruan erbi bat cegon, eta erbi orren barruan uso bat. Uso orrec arrautz bat ceucan bere barruan, eta arrautza ori emen, copetan, norbaitec leertzen ez bacidan, ni ez naun ilco”. Entzuten ari den umeac bacequic,

ordea, sumatzen dic, erlacio ori billatu eta aita gaiztoa, deabrua ere badena, ilco duen morroia izan badela. Ez ote nabil ichu, ez ote naiz ipuinco morroia baño macalagoa? Ez ote da arazo onen erlacioa erioztetic usoac ceucan arrautzara cegoena baño errazagoa?

Baña ez nian gogoeta ori eguiteco betaric izan. Eicea asi eta irugarren egunean basurdeac partidaren mutur batean, apur bat atzeratuta, cebillen gazte bat il nai izan cian...».

Hementxe hasten da zortzigarrena. Orrialde hau atzekoz aurrera kokatua egon delarik, ondo dago goiko partean, lehengoaren jarraian, eta txarto behekoan, non zortzi bat lerro hondatuak dauden.

«...Oraindican ere ondoezaz ceoc. Beste guztiac cera aldarritcatzen ciaten: basurde zuria seguica joan zitzailea, eta zauritua baccaric eta apartian noiz geldituco cen zain egon cela. Matias agureac leen esandacoac berriztu cizquian:

–Emendic aurrera obe duzue burutic zacu bat botata ibiltzea. Aurpeguia aguerian duzuela joaten bazarete eicera, arec ezagutu eta bengantza artuco dic.

Egun aietaco batean udaberriaren etorreraz oartu niñuan; eta ez diat onequin puntu artan bertan eldu cenic esan nai, ez eta guchiagoric ere. Cein urduri eta quezcaturic nenbillen jabetu adin mintzatu natzaic orrela; ecen asteac cichamazquian enarac egaca, ene leio aurrean sarri ascotan, eta azpichoriac ere eguiñac cizquiaten orduraco elizaren cimitarioan antolatzen dituzten cabiac. San Jose lorechoac aspaldidanic oriztatzen cizquiaten belazeac. Naturac bere legueac ceuzcac, gu ere barruan artzen gaituela; bere ardatzac jiratzen duenean gizonac ere jira eguin bearra ceucagu, eta aguintzen digun alderantz gañera. Baña udaberri orretan, Obabari dagoquionez, ori ez uen erabat bete. Guizonezcoac ez ituen egurretara abiatzen, ez cizquiaten mendico belaze urrunac segatzen. Emacumeac eche alboco solora joateco icaraz cichauden. Ire ciudade orretaco gaceta batec ondo asco icendatu cian emengoa: basurde batec izututa dauca Obabaco errisca. Eguia, eguia galanta. Ba al daquic cenbat aldiz jai-chi cen basurde zuria...».

Zortzigarrenean ez dator irakur litekeen besterik. Bederatzigarrena eta hamargarrenaren ia dena garbi daude, eta letraren taimana urritu egiten da apur bat okertuta dauden lerroetan.

«...Matiasec esan cituenac gorpuztuz joan ituen, guero eta beategoan datorren profecia bat bezala. Basurdeac eicean ibillitaco jendearen echeac atacatzen seguitu cian, etengabe, banan bana, planguintza baten ildotic ari bailitzan. Gauzac ola ceudela agurea nerequin itzeguitera etorri uen. Alcar izqueta –ordu aietaco larritasunic gabe, alere– itzez itz ceucat gogoan. Alashe jartzen diat urrengo lerroetan, diosalaren ondorengoequin asiz.

–Gauza bat galdetzera etorri naiz eta cenbat eta lenago bucatu, obe. Basurde zuria il al nezaque?

Zacartasun arec min eman cichian. Matiasec muticoa iltzeco baimena escatzen cian, nosqui: animalia eta muticoa bat ituen berarentzat. Eta nic neronec ere dudatu eguiten nian. Gaizqui eguiña, esango duc ic. Apaiz batec etzeucac aimbeste liburuz, esanez, eta eracustaldiz esan zaiona dudatan jartzeco autoridaderic. Baña, lagun maitea, gizonac lizar bajuac gaituc. Eta ni ere jaquiñaren gañean portatzen cen basurdearen lillura illunaren pean nichoan. Eta icaratuta ere bai.

–Baña nola eguingo du i bezalaco zaar batec eiztariec asmatu ez dutena?

–Javierren oiturac ezagutu ezquero lana erraza da –au esatera coan abotsa doi-doi igo citzaioquean eztarritic. Urrengo itzac jantzi zacarragoaz etorri ituan–: eta gañera ori nere contu geratzen da. Nic il al nezaquean galdetzen diot. Eta erantzun bat ematera bear-tua dago berorri.

–Il bearric ba al dago, Matias? Bolada au pasaco duc...

–Orishe dagola! –moztu cichian zacar–. Orishe dagola il bearra –seguitu cian doñu goibela gora cambiatuz–. Berorri ez al da cupitzen, ez al du berorrec penic artzen?

–Etzequiat ba...

Baña cer esan niezaioquean sumatzen ari nintzeneraco, Matiasec odolez basitutaco pañelu bat aterea cichaucan saquelatic. Basurde anca zati bat sortu uen tolestadura nazcagarri artatic. Atzera eguin nian, eta garraisi. Berac peto beguiratzen cichian:

–Umea asco ari da sufritzen –asi uen, eta eztarria marrantatu eguin cichaioquean. Ecin nian copetaric jaso, eta isillic egon niñuan–. Jende cobardia dago emen, cepua ez denian venenoa, eta venenoa ez denian tranpaco zuloa... acabatze mingarriyac denac.

–Baña, Matias... basurde orrec icarututa gauzca...

Ez nichaucan combentzimenduric, eta oztopo larriac salvatuta allegatzen citzaizquidaquean itzac eztarritic barrena. Matiasena, ordea, bacar izqueta uen. Irripar aul bat erne uen bere ezpañetan.

–Cepuan arrapatuta dagoen anca bere ortz propioez moztea basurdearen leguea duzu –eta bere irriparra zabalduz–: Azcar icasi duela chiquiac, cea!

Eta bere semeaz arro dagoen aita baten aurpeguia eracutsi cian une batez. Bearbada Jaincoaren aurrean ere Javierren guraso bezala presentatuco duc. Eta seguru Gure Jaunac esaten diola: bai, arrazoiarequin abil, i au ume orrec aita. Ez jaio orduco apartatu cen guizon gaiztoa. Ez eta aimbeste mezquindadez tratatu induan ostatucoa ere. I, i bacarric.

–Il al nezaque? –galdetu cichian Matiasec.

Asieraco illuntasunera biurtu uen bere aurpeguia. Cupidaren arrazoiac maitasunarenac baño fuertegoac dituc oraindic. Matiasec biac eracusten cichizquian bere beguiradan. Ecin zuela, aleguia, berac aín maite zuen umea sufritzen icusi. Obe cela lenbailen bucatzea.

–Bai, eguin behar baduc, eguin ezac lasai. Ez duc pecatu!

Ondo eguiña, esango didac ic. Bada, ez, ez..., guero guertatutacoac contuan...».

Hor bukatzen da hamargarrena. Azkena bi lerroren faltan dago. Beste guztiak, sinadura barne, aisa konprenitzeko moduan iraun du.

«...Obabaco inguruetan, erretorechetic bertara, alderantziz jarritaco piramidearen forma daucan sacana ceoc; bada, orren verticean dagoen coba izaten omen uen Javierren jostalecu usadiozcoa, ecen, seguru asco, compañía egoquitaz eduquico baitzituen ango arrubio eta lupuac. Matiasec aurre sentitzen cian basurde zuria andic

ibillico cela; ori cichaucan buruan nigana etorri cenean ere. Orain bacequiat arriscuac ez ciola ajolic; ecen, begui vistan ceoc zulo ura irtenbideric gabecoa dela, iñongo eiztaric ez lioquela basurde bati an ichoingo.

Baña, esaten diat, au guztia berandu jaquin diat. Nic lecu onen berri izan banu “zuc ez daucazu, cristau bezala, zure bizitza arriscu mortalean jartzeco escubideric” delaco batez erantzungo nichioqueen benetan erdiragarri citzaidan, eta zaidan, galdera ari: “Il al nezaque basurdea?” ... baietza cein ezetzaren erresponentsabilidaderic artzen ibilli gabe. Jaincoac ez eman arguiric, ordea, eta nic ez asmatu.

Baña joan gaitecen alcar izqueta aren ondorenean guertatu cirrenac esplicatzera, eta barca eguiac esan laburrez erabaquitzen badiat istorio onen azquena. Acordatu bearrac berac oñacez betetzen nachioc.

Matiasequin egon nintzenetic urrengo goiz chinta eldu artean pasataco orduac ene vicitza osoan eguin dudan gaubelaric micatzena bezala gogoratuco diat betiere. Ez nichaucan soseguric. Arguia zabaldu cenean, lañoac bere mende artzen cizquian muño cascarrez goraco guztia. Ceru urbil eta itogarri arec ez cidala ecarrico batere onic sentitzen nian. Eta ala izan.

Contua duc tiroa entzun nuela eguarteco amarretan eta, zain nengoenez, corrica joan nintzela erretorechetic legoa batera-edo asentatzen den sacan orretara. Allegatu ere bai azcar asco.

Bereala conturatu niñuan Matias cerraldo cegoenaz, eta basurdearen odol arrastoari seguica abiatzeco lain adore eman cichian Jaincoac. Sacanaren gaña artu nueneraco icusi nian: arnasca, lepotic ustutzen ari cela. Eta beragana macurtu nintzenean cer esango duc entzun nuela?... bada edocein umec, olaco trantze batean, esango luqueena: “ama! ama!”... Ama! esaten cian basurdearen abuac, amari deitzen cichion, eta antsi eguiten cian, ez daquic nola, ez daquic nola eguiten zuen antsi... irudipen uts bat esango duc ic, eta neri ere ala esaten cidac orain arte izan naicenac, nere cientzia zaletasunac, nere fedec... baña, ez daquic nola eguiten zuen antsi, ez daquic. Neronec errematatu nian, arri batequin, an, bacarric, arri batequin colpeca, comprenitzen didac? Oñacea icusten citzaioqueen beguietan, eta Matiassec asitaco lana bucatu bearra cichion.

Ecín diat onequin. Azquen gauza bat bacarric, aitormen gisa: atzapar baldarrac michirrica deseguiten duen antzera autsi nachioc guertaerac. Ene lagun maitea, etorrigo baintzaque, ce mesedea nerretzat! Iru urte ceramazquiat Obaban; ez al da gueyegui?».

Sinadura dator ostean. Dokumentuak izan lezakeen alderdi bat aipatu nahi nuke amaitzeko. Obaban, oraindik ere, Javier mutikoa Camilo Lizardiren semea ez ote zen galdezka dabiltzanak badaude; testuaren bigarren irakurketa batek ere susmo hori zilegitu egiten du. Are gehiago gutun hori idatzi zen erretore etxean bertan gelditu zela aintzakotzat hartzen bada; izanez ere, erretoreak ezin zezakeen egia-
ren parte bat baino jasotzen ez zuen konfesio bat bidali.